

By special order to friends of TASHMA

תא שמע

פרשת וירא

זמנים

פרשה מפורשת הרה"ג דוד שרעבי

אברהם אבינו מתפלל ומבקש: (י"ח כ"ד) אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה! אולי יש חמשים צדיקים בתוך סדום.

בימינו גם אם יש חצי צדיק או רבע צדיק כבר הוא מפורסם וידוע לכל, הוא פוקד עקרות ומחולל פלאים, ומוכר בקבוקי יין עם התמונה של עצמו כסגולה לכל חולי! אם כן מה שואל ומבקש אברהם אבינו אם יש חמשים צדיקים בתוך העיר, חמשים צדיקים בסדום, הרי אם היו חמשים צדיקים ודאי היה אברהם אבינו שומע עליהם, בדור שקשה למצוא אנשים יראי שמים הרי מיד כל האנשים הישרים והצדיקים מחפשים להתקרב האחד לשני כדי ללמוד עוד ולהיות בחברה של גדולים! ואם אברהם לא שמע עליהם עד אז, ודאי שאין שם חמשים צדיקים, אם כן מה הוא שואל ומבקש אולי יש?

אלא אברהם אבינו לא שאל על צדיקים ממש! אלא הוא שאל על צדיקים בסדום! אולי יש אנשים בסדום שביחס לבני עירם הם נקראים צדיקים? ובצדיקים כאלה ביקש אברהם אבינו שזה יהיה מספיק כדי להציל את סדום! זה מה ששאל אברהם, ולכן הוא לא הכיר אם יש כאלה אנשים או לא, כי אברהם אבינו דאג שיהיו סביבו אנשים צדיקים ממש אבל מי שהוא רק צדיק בסדום, זה לא אדם שיש לו שום שייכות לאברהם אבינו, על צדיק כזה באמת אברהם אבינו לא שמע!

היה פעם אדם בכפר נידח שהרגיש עשיר גדול, מסתכל בבזו על חבריו ושכניו. ולמה? כי לו היה רכב מדגם סובארו שנת 91 ולשכנים שלו לא. כל בוקר היה

יוצא מביתו שמח וטוב לב מגלגל את מחזיק המפתחות על אצבעו, מסתכל ימינה ושמאלה

משפט שלמה הרה"ג שלמה כהן

ביחד עם מכתב מהבנק שהשיק הוחזר מחוסר כיסוי, ומביא את אחד העובדים שלו שיעיד שראה את אריה חותם על השיק, ושזוהי חתימתו. ומכחיש לגמרי את טענתו של אריה שטוען שכבר החזיר לו את כספו.

אריה טוען שכבר פרע את חובו לחלפן וקיבל קבלה שאינו מוצא כרגע, ומוסיף, שאע"פ שהוא מבין שלא יאמינו לו בטענתו שהוא כבר פרע את השיק, מכל מקום יש להאמין לו כיון

שיש לו "מיגו" שהיה יכול לטעון שהשיק מזויף ושאינו זו חתימתו.

פסק הדין:

אריה חייב לשלם לחלפן חמשת אלפים דולר.

המקרה:

אריה בחור מחו"ל הלומד באחת הישיבות בארץ היה זקוק למזומנים, ולכן כתב שיק של חמשת אלפים דולר מחשבונו בארצות הברית, ופדה אותו אצל אחד מהחלפנים במאה שערים.

כעבור ימים, התברר לו ע"י הוריו שאין לו כיסוי לשיק, ולכן כדי שלא להיכשל בגזל, הוא לקח הלוואה מגמ"ח והחזיר את הכסף לחלפן, והחלפן נתן לו

קבלה. כעבור חצי שנה החלפן יצר איתו קשר, ותבע אותו על השיק שחזר, ודרש שיחזיר לו את החמשת אלפים דולר.

הטענות:

החלפן מציג את השיק בפני בית הדין

www.tashma.net

כדי לוודא שכולם רואים את העשיר נכנס למכוניתו. והנה יום אחד הוא נסע לעיר הרחוקה, ושם לאט לאט התחיל להבין שבעיר הגדולה הוא עני מרוד! כך להבדיל גם בתורה ויראת שמים, אם אדם נמצא במקום שאין שם תורה ויראת שמים, ושם הוא יכול לומר כמה הלכות ודרשות, אין זו גדולה של תורת אמת, אלא מעלה של צדיק בסדרים! אבל להיות צדיק ממש אדם צריך לשאוף לגדולות ולקבל דוגמא וציון דרך מהגדולים, ואז הוא מחפש גובה של עבודת ה' ולא רדידות!

כתוב בפרשה: (י"ח כ' כ"א) ויאמר ה' זעקת סדם ועמרה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד, ארדה נא ואראה הקצקתה הכאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה, כתב רש"י ורבותינו דרשו הכצקתה צעקת ריבה (אשה) אחת שהרגנה במיתה משונה על שנתנה מזון לעני כמפורש במסכת סנהדרין דף ק"ט, ובמדרש ילקוט שמעוני אות פ"ג כתוב, רבי יהודה אומר הכריוו בסדום כל מי שהוא מחזיק בפת לחם לעני ואביון ישרף באש, פלוטית בתו של לוט היתה נשואה לאחד מגדולי סדום ראתה עני אחד מדוקר וכו', וכשירדו בדבר הוציאוה לישרף אמרה רבון העולמים עשה משפטי ודיני ועלתה צעקתה לפני כסא הכבוד

משפט שלמה - המשך

הסבר:

נקדים להסביר שאדם החתום על שטר חוב, שיש לו שני עדים חתומים עליו, אינו נאמן לטעון שפרע את חובו כל זמן שהשטר בידיו של המלווה, אבל נאמן לטעון שהשטר מזויף, אלא אם כן יש קיום לחתימות של העדים. והקיום הוא שיבואו העדים החתומים על השטר ויאשרו את חתימתם, או שיבואו עדים אחרים להעיד על חתימתם. ויש עוד דרכים לקיום את השטר המבוארים בחו"מ ס' מ"ו, ואחד מהם הוא ע"י דימוי החתימות לשטרות אחרים שחתמו עליו עדים אלו. ואע"פ שמדאורייתא שטר שחתומים עליו עדים לא צריך קיום, וא"א לטעון שהוא מזויף, תקנו חז"ל שכל זמן שאינו מקום, יכול הלווה לטעון שהשטר מזויף, ולהפטר מהחוב. ולכן כל זמן שהשטר אינו מקום, הלווה נאמן לטעון שפרע כי יש לו טענת "מיגווי" שאם הוא היה שקרן, הוא היה טוען שהשטר מזויף, שהיא טענה הרבה יותר טובה מלהודות בחוב! (עין חו"מ ס' פ"א כל דיני מיגווי).

ובמקרה שלנו, אריה רוצה להיות נאמן בטענתו שפרע במיגווי והיה יכול לטעון שהשטר מזויף. אבל הבעיה של אריה היא שיש עד אחד שמעיד על חתימתו בשיק, ואע"פ שצריך שני עדים, דכתיב "על פי שני עדים יקום דבר" אבל גם עד אחד יש לו כוח מסוים, והוא מחייב את המכחיש אותו להישבע.

ולכן אריה יצטרך להישבע כדי להכחיש את העד שמאשר את חתימתו, אם יטען שחתימתו מזויפת, אבל הוא אינו יכול להישבע, כי טענתו שפרע מהווה הסכמה שחתם על השיק, ויש לנו כלל שלמלך מגמ" ב"ב דף ל"ד, ונפסק בשו"ע ובחו"מ ס' ע"ה שכל מי שחייב להישבע שבועת דאורייתא ואינו יכול, צריך לשלם. (ויש לציין שאם

לא היה העד האחד מעיד על חתימתו, אריה היה נאמן בטענתו שפרע במיגווי שהיה יכול לטעון שהחתימה מזויפת, כל זמן שאין עדות על חתימתו. ולענין אם היו מביאים גרפולוג לאשר את חתימתו, כתבתי בסוף התשובה. ובש"ך שם בס"ק מ"ב מבואר במפורש שנלמד מכאן שבממרות שלנו (ממון) היה שטר חוב נפוץ בזמן הש"ך שחתום עליו רק הלווה ואינו יכול לטעון לעולם שהוא פרוע, ובזה הוא דומה לשקים שלנו). אם יש עד אחד שמעיד על חתימת הלווה, אין להאמין ללווה בטענתו שפרע "במיגווי" כי היה יכול לטעון שהוא מזויף מהטעם שהסברנו, שהוא אינו יכול להישבע להכחיש את העד, כי הוא מודה לחתימתו ולכן הוא מחויב להישבע "להכחיש את העד" ואינו יכול להישבע ודינו לשלם. וכמובן אין הלווה נאמן לטעון שהוא פרע את השיק כל זמן שהוא בידיו של המלווה אע"פ שבשטר בלי עדים שחתום עליו רק הלווה, (הנקרא שטר כתב יד בלשון חז"ל). יכול הלווה לטעון "פרעתי" אפילו שהוא בידיו של המלווה, כי בשטר "כתב יד" לא מקפידים שלא להשאיר אותו בידו אחר הפירעון. אבל ברור שבשקים שלנו אין זה נכון ולכן זה יותר דומה לשטר עם עדים שאין הלווה נאמן לטעון פרעתי כמו הממרות בתקופת הש"ך.

אבל יש לדון אם העובד של החלפן הוא עד כשר, שאפשר לומר שכיון שהוא מקבל משכורת מהחלפן, יש לו נגיעה להעיד לטובתו? מבואר בשו"ת הרדב"ז שמשרתי הבית כשרים להעיד, ובמהריב"ל כתוב שהשוכרים והפועלים כשרים לדון ולהעיד ואפילו מידת חסידות אין, אבל הרשד"ם כתב שראוי לאדם לחוש לזה משום מידת חסידות, ורק עד שיש לו הנאה גמורה מעדות נפסל מטעם נוגע. אבל מ"מ יש להתחשב

בדברי הרמב"ם המבוארים בחו"מ ס' ל"ז סעיף כ"א שכותב לעניין פסול נוגע, "דברים אלו תלויים בדעת הדיין ועוצם בינתו שיבין עיקר המשפטים וידע דבר הגורם לדבר אחר ויעמיק לראות אם ימצא לזה העד צד הנאה בעדות זו אפילו בדרך רחוקה ונפלאה הרי זה לא יעיד בה וכן לא יהיה דיין בדבר", ולמרות דברים אלו במקרה שלנו הוחלט לקבל את העובד של החלפן כעד על חתימתו של אריה.

אבל עדיין יש לדון, מה היה קורה במקרה שלנו אם לא היה עד אחד המעיד על חתימתו, האם עדות של גרפולוג המאשר את חתימתו הייתה מתקבלת בבית דין לחייב אותו לשלם? ובחושן משפט ס' מ"ו מבואר שאפשר לקיים חתימת העדים בשטר ע"י דימוי לדוגמאות אחרות של חתימתו, אבל הקצות החושן שם מסביר, שזה דווקא בשטר שחתום ע"י שני עדים, שמדאורייתא אינו צריך קיום חתימות, ורק דרבנן צריך קיום, ובלי קיום יכול הלווה לטעון שהחתימות מזויפות. אבל שטר בכתב יד של הלווה, בלי עדים, צריך קיום מדאורייתא ורק עדות ברורה ע"י אנשים שמכירים את חתימתו תספיק. דימוי חתימות לדעתו הוא אחד מההקלות שהקילו בקיום שטרות דרבנן. אבל למקרה שצריך קיום דאורייתא אינו מועיל. והטעם בזה, כי אי אפשר להוציא ממון ע"י "סימנים" מיהו הלווה אלא רק ע"י טביעת עין (הכוונה, שאם יבואו עדים שהלווה היה לו אף ארוך ובלוטה על המצח אין זו עדות מספקת לחייב מי שיש לו סימנים אלו לשלם, אלא רק אם יבואו עדים שמכירים את הלווה בטביעת עין). ולכן בשקים שלנו, שהם שטרות בכתב יד הלווה ובלי עדים חתומים, כיון שהם צרכים קיום מדאורייתא, אי אפשר לקבל עדות של גרפולוג ולחייב את הלווה לשלם על פיו.

ומורגלת לראות את מנהגם הרע! ולכן כשצדיק צועק שיש רשע - זה לא מחייב שהרשע יוצא ממבע הרגיל ברשעים, אבל כשהמורגל לראות רשע בסדום הוא זה שצועק שיש רשע זה רק ברשעות גדולה שאין בנמצא גם אצל הרשעים!! ולכן מצעקתה של אותה ריבה (אשה) אמר הקב"ה אדרה נא ואראה להענישם אף בעולם הזה.

ובמדרש שם כתוב - ר' ברכיה בשם ר' יוחנן שמענו בדור המבול שנדונו במים וסדומים שנדונו באש מנין ליתן האמור כאן להלן והאמור להלן כאן (מאיפה אנו יודעים שבמבול נידונו גם באש, ובסדרם נידונו גם במים) תלמוד לומר רבה רבה לגזירה שוה (שבשני המקומות כתוב את המילה רבה) והנה על פי הטבע מצינו מקומות שנדונו במים וכן מקומות שנדונו באש, אבל אש ומים גם יחד זה שלא בדרך הטבע ולזה אומר המדרש שדור המבול וסדרם נדונו שלא בדרך הטבע ונדרש מזה שכתוב רבה, ולדברינו מבואר היטב דהיינו משום שהרשעות היתה רבה.

(לשון לימודים)

(י"ט ג') ויצַר בם מאד ויסרו אליו ויבאו אל ביתו ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו,

חלוק חסד של אברהם מחדש של לוט, שבאברהם כתיב וימחר אברהם, רץ אברהם, ויתן לפניו והוא עמד עליהם שהוא מעשה חסד השלם, ואילו בלוט כתיב ויעש להם משתה היינו שעושה חסד ושהוא יהיה גם נהנה ע"י "משתה" ושהוא משתה עם אורחים, ובמעמי המנהגים אות תתרגע"ז הביא שבסעודת מריעים מקיים הכנסת אורחים, ולפי"ז הרי שגם לוט קיים הכנסת אורחים אלא שחלוק מחדש של אברהם, ועיין בפרק כ"א פסוק ח' דכתיב ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק, והוא שגם אברהם עשה משתה אלא שעשאו ביום הגמל את יצחק, אבל בחסד של הכנסת אורחים הוא עומד עליהם, ועיין עוד ביעקב ולבן ויעש להם משתה, והתם אינו להכנסת אורחים.

באותו שעה אמר הקב"ה ארדה נא ואראה הכצעקתה וכו', ועיין במדרש כל הרעות של אנשי סדום וכמה היו רשעים לאורחים שעוברים דרכם. וצריך להבין במה שונה הצעקה של בתו של לוט מצעקתם של מעונים אחרים ואורחים אחרים, שדוקא

צעקתה גרם לעיון
בדינם? ועוד צריך
להבין מה בא לומר
המדרש שבתו של
לויט נשואה היתה
לאחד מגדולי
סדום? ואקדים

תחילה את הפסוק בקהלת פרק ז' פסוק י"ז שכתוב: **אל תרשע הרבה ואל תהי סבל למה תמות בלא עתך**, ובגמרא מסכת שבת הקשו - וכי הרבה הוא דלא לרשע אבל קצת שרי?! (מ זה אל תרשע הרבה? וכי רק הרבה אסור אבל להיות רשע קצת מותר?!), אמנם נראה ביאורו שהקב"ה ברא את עולמו שינהג על פי הטבע וגם צדיקים ורשעים הדין שלהם הוא בעולם הבא, אבל בעולם הזה נמשך חייהם על פי הטבע, ורק שיש לפעמים שמשנה הקב"ה את הטבע והוא כשיש צידקות שלא כרגיל בצדיקים, או ברשעות גדולה שאינה כשאר רשעים שאז הקב"ה נותן שכר ועונש גם בעולם הזה! וזהו ביאור הפסוק **אל תרשע הרבה כי רישעות בגדר הרבה גורמת ללמה תמות בלא עתך כבר בעוה"ז**.

ולפי זה יבואר למה דוקא בגלל הבת של לוט היה עיון בעבירות של סדום להעניש אותם מיד, כי בתו של לוט נשואה היתה לאחד מגדולי סדום, ולכן היא היתה בתוכם

[illegible]

עירוי מכלי ראשון

שאלה: המטגן בשר או שניצל ע"ג כיריים, ונהפך אותם באויר כמו "מומחה", ועף אחד מהם ונפל לתוך קדירה של מרק חלבי (והמרק חלבי כבר נצטנן). האם מותר להסיר הבשר מהמרק, ואח"כ לאכול המרק?

תתאה גבר: בהלכות איסור והיתר, אם נפל בשר רותח לתוך חלב רותח, הכל נאסר. ואם נפל בשר צונן לתוך חלב צונן, צריך להסיר הבשר ולהדיתו, והכל מותר. אבל אם נפל בשר רותח לתוך חלב צונן, הוא מח' אמוראים. רב סבר שעילאה

גבר (העליון מנצח), ולכן העליון הרוחח מחמם התחתון הצונן ודינה כחם לתוך חם שהכל נאסר. ושמאל סבר שתתאה גבר, ולכן התחתון הצונן מתקרר העליון הרוחח ודינו כצונן לתוך צונן. [ואם להיפך, שהוא צונן לתוך חם, נמצא לפי שמאל שהתחתון הרוחח מחמם העליון הצונן ונאסר בכולו]. וע' בטוש"ע יו"ד צא ס"ד שהלכתה כשמאל שתתאה גבר.

אדמיקר ליה אי אפשר דלא בלע פורתא: ע' בגמ' ובטוש"ע שאף אם אמרינן שאחד מהם גבר על השני ומקרר אותה, מ"מ לפני שהצונן יכול לנצח על הרוחח אי אפשר דלא בלע פורתא. ולכן הדין הוא שנאסר בכדי קליפה. דהיינו, דאף שנפל חם לתוך צונן ואמרינן שתתאה גבר ודינו כצונן לתוך צונן, מ"מ אינו מספיק ע"י הדחה בעלמא כשאר צונן לתוך צונן, אלא צריך לקלף מקום נגיעתן.

במקום שאי אפשר לקלף: עד כאן למדנו שעירוי מכלי ראשון ע"ג דבר צנון, נאסר בכדי קליפה. וכדי להתירה, צריך להסיר הקליפה,

ואח"כ מותר לאכול השאר. ועכשיו יש לבאר מה הדין בצירוי שאי אפשר לקלף? כגון בדבר נוזלי שאי אפשר לקלף (כיון שאינו יודע אפוא הלכה הקליפה הנאסר, שהא כבר מעורב בתוך שאר הנוזלי ההיתר). בצירוי כזה הוא מח' ראשונים. הריב"א סבר שהוא כמו כל דיני תערובות, שאם נתערב איסור והיתר שצריך ששים כדי לבטל האיסור. ואם אין ששים, נמצא שכל התערובות אסור. ולכן הכא אם אין ששים נגד קליפת החלב הנאסר, נמצא שכל החלב נאסר. ור"ת סבר שלא החמירו חכמים לקלף אלא במקום שאפשר לקלף. אבל במקום שאי אפשר לקלף, בדיעבד אין לאסור בכולו אף שאין ששים כנגדו.

שיטת ש"ע ורמ"א: ע' בש"ע ס' צ"א ס"ה שהביא דעת ר"ת למעשה להקל. שלגבי החלב (בצירוי שבשר רותח נפל לתוך חלב צונן), כיון שאי אפשר לקלף, הכל מותר אף אם אין ששים נגד הקליפה. וע"ש ברמ"א שג"כ מיקל. והרמ"א מוסיף להקל אף בבשר שנאסר בכדי קליפה, אם שכחה להסיר הקליפה ובישלה כמו שהיה, אף שע"י הבישול נתערב הכל, מ"מ לא אסרו חכמים בדיעבד.

סתירת רמ"א: ולכאורה יש סתירת רמ"א בזה. שראינו בס' צ"א שהוא סבר שאין הקליפה אוסרת בכולה בדיעבד וכדנ"ל. ובס' ס"ט וס' צ"ח ס"ד כתב הרמ"א לגבי כלי שנאסר בכדי קליפה מחמת מליחה, שאם בישל מאכל בתוך אותה הקדירה, שנאסר המאכל אח"כ יש ששים נגד הקליפה של הכלי. ומפני סתירה זה, כתב הט"ז בס' צ"א שצריך להחמיר (ועע"ש בט"ז באריכות).

שיטת הש"ך בדעת רמ"א: ע' בש"ך שכתב ליישב דעת הרמ"א. שהרמ"א בס' צ"א אינו מקיל אלא דווקא בצירוי שאין שייך לקלף שום דבר. כגון במקרה שהבשר (שמתחילה היה נאסר בכדי קליפה ובישלה בפני עצמה) היה נימוח ע"י בישולה. ולכן אין לנו מה לקלף, ולא נשאר לנו אלא לדון על כל המאכל ביחד אם הוא מותר או אסור. וע"ז מקיל הרמ"א שאין להחמיר לאסור. אבל בצירוי שיש על מה לקלף, כגון במקרה שהבשר עדיין בעין הוא, א"כ יש כאן לפנינו חתיכה של איסור שמחוייב לקלף, ולכן יכול לאסור גם כנגדו עד ששים. ומפני"ז הרמ"א בס' צ"ח לגבי כלי שנאסר בכדי קליפה ע"י מליחה, התם הוא מחמיר, כיון שהכלי עדיין בעין, ונמצא שצריך לקלף (או להכשיר) הכלי, ולכן יכול גם לאסור כנגדו.

שיטת המג"א בדעת רמ"א: ע' במג"א באו"ח ס' תס"ז סקל"ג שכתב מהלך אחרת בדעת הרמ"א. וכתב שהרמ"א מקיל דווקא באופן שהאיסור קליפה הוא חומרא בעלמא. אבל במקום שמדינא נאסר בכדי קליפה, בזה שפיר דינו כמו שאר איסור, ויכול לאסור עד כדי ששים. ולכן, לגבי כלי שנאסר מחמת מליחה, התם נאסר בכדי קליפה מדינא, ולכן יכול לאסור עד ששים. אבל לגבי עירוי מכלי ראשון, אינו נאסר בכדי קליפה אלא משום חומרא בעלמא, ולכן אינו יכול לאסור אח"כ בכולו^(א).

למעשה: לענין שאלה שלנו, אם מותר להסיר הבשר ולאכול המרק החלבי. לפי הש"ע בהדיא להקל. ולפי הרמ"א, הט"ז סבר שכיון שהרמ"א סותר עצמו לכן מוכרח להחמיר אם אין ששים. אבל לפי הש"ך והמג"א בדעת הרמ"א הוא לקולא. מ"מ ע' בש"ך שכתב שהרמ"א עצמו בספרו תורת חטאת סבר שאין להקל במקום שאין הפסד כל כך^(ב).

(א) דע, שיש ב' סוגי עירוי. יש עירוי שלא נפסק הקולות (פי' שבשעת נגיעה היה עדיין מחובר לכלי ראשון) שהרבה סוצרים שהוא נאסר בכדי קליפה מדאורייתא. ויש עירוי שנפסק הקולות, וזהו אומרינן שנאסר בכדי קליפה רק משום חומרא בעלמא. והכא חייב נפיל יבש לתוך לח, וזהו לזר של עירוי שנפסק הקולות (שאינו חייבת יבש מחובר עוד להכלי ראשון), ולכן להקל. אבל אה"ר בעירוי שלא נפסק הקולות, שנאסר בכדי קליפה מדינא, לפי הנוג"א יש להחמיר. וכ"כ ברע"א צו"ד ס' לא. ובפתי"ח שם ע"ש. משא"כ אף בלא נפסק הקולות שייך להקל בלזר שהבשר נימוח. וגם נפק"ז להיפך, שנפסק הקולות והבשר בשן, לפי הש"ך לחומרא ולפי המג"א לקולא. (ב) אבל לענין הבשר או השניצל, בודאי צריך קליפה. ולזר פועמים אף קליפה לא מהני, כיון שמונשות של הנוזלי נכנס לתוך הבשר. וע' בס' לא ס"ז לענין הלכות חלו ואח"כ.

